

บันทึก

เรื่อง การแต่งตั้งทนายความดำเนินคดีแก่ผู้กระทำการละเมิดสิทธิผู้บริโภคในศาล
ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒

สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคได้มีหนังสือ ที่ นร ๐๑๐๙.๐๑/๑๙๖๗ ลงวันที่ ๙ สิงหาคม ๒๕๓๙ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ความว่าคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคได้มีมติให้หาหรือปัญหาข้อกฎหมายต่อสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาว่าเจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับแต่งตั้งจากคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคตามมาตรา ๓๙ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ จะมีอำนาจแต่งตั้งทนายความเอกชนหรือทนายความจากสภานายความแห่งประเทศไทยให้เป็นผู้ดำเนินคดีแก่ผู้กระทำการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคในศาลได้หรือไม่ เพียงใด โดยคณะอนุกรรมการฝ่ายกฎหมายในคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคได้มีความเห็นในเบื้องต้นเป็น ๒ ฝ่าย คือ

ฝ่ายแรก เห็นว่า โดยที่มาตรา ๓๙ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ ได้บัญญัติไว้ชัดเจนว่า ให้แต่งตั้งเจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคจากเจ้าหน้าที่ของรัฐเพียง ๒ ประการ คือ

๑. พนักงานอัยการโดยความเห็นชอบของอัยการสูงสุด หรือ

๒. ข้าราชการในสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งมีคุณสมบัติไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางนิติศาสตร์

ทั้งนี้ เพราะการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ทั้ง ๒ ประเภท มีระบบควบคุมตรวจสอบอยู่แล้ว และจะทำให้เจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคสามารถดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญาเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังสามารถป้องกันมิให้มีผลกระทบต่อนิติสิทธิของผู้ประกอบธุรกิจด้วย เพราะการแต่งตั้งให้ผู้ใดเป็นเจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคเพื่อให้อำนาจในการดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญาแก่ผู้กระทำการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคในศาลนั้น อาจมีผลกระทบต่อนิติสิทธิของผู้ประกอบธุรกิจในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพ และการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม ซึ่งตามมาตรา ๔๘ เบญจ วรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พุทธศักราช ๒๕๓๘ ได้บัญญัติรับรองไว้ ดังนั้น การที่จะตีความขยายความในมาตรา ๓๙ ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐทั้ง ๒ ประเภท ที่ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคสามารถแต่งตั้งทนายให้ดำเนินคดีแพ่งหรือคดีอาญาได้จะเป็นการขัดต่อถ้อยคำและเจตนารมณ์ของมาตรา ๓๙ ซึ่งประสงค์จะให้อำนาจในการดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญาตามบทบัญญัตินี้เป็นอำนาจเฉพาะตัวของเจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคนั้น ซึ่งเหมือนกับอำนาจของผู้ว่าคดีตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. ๒๕๔๙ ที่เป็นต้นแบบของมาตรา ๓๙ นี้ และไม่เหมือนกับมาตรา ๑๔๑ แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.

๒๔๘๓ ที่บัญญัติให้เจ้าหน้าที่พิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจจ้างทนายความเข้าทำการแทนได้ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาล แต่ถ้าคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเห็นว่า เรื่องนี้เป็นนโยบายกฎหมายที่สำคัญก็ต้องพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒

ฝ่ายที่สอง เห็นว่า เมื่อพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของมาตรา ๓๙ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ แล้วจะเห็นได้ว่าเป็นการนำเอาหลักเรื่องการดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญาแทนผู้บริโภคเป็นส่วนรวม (class action) มาใช้ในประเทศไทยโดยมีเจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคเป็นผู้ดำเนินคดีแทน ซึ่งเมื่อคดีมีจำนวนมากขึ้นเจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญาในศาลแล้ว จึงมีฐานะเช่นตัวความทั่วไปซึ่งสามารถแต่งตั้งทนายความเพื่อช่วยเหลือในการดำเนินกระบวนการพิจารณาได้โดยเจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคยังเป็นผู้รับผิดชอบอยู่ ทั้งนี้ ตามนัยมาตรา ๖๐ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งเป็นการเสริมประสิทธิภาพในการดำเนินคดีตามมาตรา ๓๙ นี้

คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๗) ได้พิจารณาเรื่องหรือดังกล่าว โดยได้ฟังคำชี้แจงจากผู้แทนสำนักงานกฤษฎีกา (สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค) แล้ว ปรากฏข้อเท็จจริงเพิ่มเติมว่า การดำเนินคดีแก่ผู้กระทำการละเมิดสิทธิผู้บริโภคในศาล ในทางคดีอาญา เจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคจะแจ้งความต่อพนักงานสอบสวนแล้วให้พนักงานอัยการเป็นผู้ฟ้องคดีต่อศาลตามขั้นตอนดำเนินคดีอาญาทั่วไปโดยสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคจะไม่ดำเนินการฟ้องคดีเอง ในทางคดีแพ่งเมื่อคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเห็นว่าสมควรฟ้องคดีก็จะมีมติให้เจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคซึ่งแต่งตั้งจากพนักงานอัยการเป็นผู้ฟ้องคดีต่อศาล เพื่อที่จะแบ่งเบาภาระการดำเนินคดีของเจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคซึ่งแต่งตั้งจากพนักงานอัยการ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคจึงมีนโยบายจะให้ข้าราชการของสำนักงานฯ ซึ่งมีคุณสมบัติไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางนิติศาสตร์ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้เป็นเจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคตามมาตรา ๓๙^๑ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค^๒ ให้เป็นผู้ฟ้องคดีในทางแพ่ง แต่เนื่องจากยังขาดเจ้าหน้าที่ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในการดำเนินคดีการแก้ปัญหาในชั้นต้นสำนักงานฯจึงประสงค์จะว่าจ้างทนายความจากสภาทนายความให้เป็นผู้ฟ้องคดีและให้เจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคซึ่งเป็นข้าราชการในสังกัดสำนักงานฯ เข้าร่วมว่าความเพื่อศึกษาวิธีการดำเนินคดีในศาลแต่มีปัญหาว่าการจ้างทนายความให้ดำเนินคดีในศาลตามพระราชบัญญัติ

^๑ มาตรา ๓๙ ในกรณีที่คณะกรรมการเห็นสมควรเข้าดำเนินคดีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคหรือเมื่อได้รับคำร้องขอจากผู้บริโภคที่ถูกละเมิดสิทธิซึ่งคณะกรรมการเห็นว่าการดำเนินคดีนั้นจะเป็นประโยชน์แก่ผู้บริโภคเป็นส่วนรวม คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งพนักงานอัยการโดยความเห็นชอบของอธิบดีกรมอัยการหรือข้าราชการในสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งมีคุณสมบัติไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางนิติศาสตร์ เป็นเจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคเพื่อให้มีหน้าที่ดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญาแก่ผู้กระทำการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคในศาล และเมื่อคณะกรรมการได้แจ้งไปยังกระทรวงยุติธรรมเพื่อแจ้งให้ศาลทราบแล้ว ให้เจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจดำเนินคดีตามที่คณะกรรมการมอบหมายได้

ในการดำเนินคดีในศาล ให้เจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจฟ้องเรียกทรัพย์สินหรือค่าเสียหายให้แก่ผู้บริโภคที่ร้องขอได้ด้วย และในการนี้ให้ได้รับยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวง

คุ้มครองผู้บริโภคจะทำได้หรือไม่

คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๗) พิจารณาแล้วมีความเห็นเป็นสองฝ่าย ดังต่อไปนี้

ฝ่ายที่หนึ่ง เห็นว่า มาตรา ๑๐ (๗)^๒ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ ได้บัญญัติให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจและหน้าที่ดำเนินคดีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคตามที่คณะกรรมการเห็นสมควรหรือมีผู้ร้องขอตามมาตรา ๓๙ ซึ่งการใช้อำนาจดังกล่าวคณะกรรมการอาจมอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นผู้ปฏิบัติการได้ตามมาตรา ๑๐ วรรคสอง และเพื่อประโยชน์ในการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคเป็นส่วนรวม มาตรา ๓๙ ได้บัญญัติให้คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งเจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคเพื่อให้มีหน้าที่ดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญาแก่ผู้กระทำการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคในศาลตามที่คณะกรรมการมอบหมายได้

การที่บทบัญญัติมาตรา ๓๙ ให้อำนาจหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจฟ้องและดำเนินคดีแก่ผู้กระทำการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคในศาลก็ดี และการได้รับยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวงในการดำเนินคดีในศาลเกี่ยวกับการฟ้องเรียกทรัพย์สินหรือค่าเสียหายให้แก่ผู้บริโภคที่ร้อง

^๒ มาตรา ๑๐ คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) พิจารณาเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภคที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำของผู้ประกอบธุรกิจ

(๒) ดำเนินการเกี่ยวกับสินค้าที่อาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภคตามมาตรา ๓๖

(๓) แจ้งหรือโฆษณาข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายหรือเสื่อมเสียแก่สิทธิของผู้บริโภค ในการนี้จะระบุชื่อสินค้าหรือบริการ หรือชื่อของผู้ประกอบธุรกิจด้วยก็ได้

(๔) ให้คำปรึกษาและแนะนำแก่คณะกรรมการเฉพาะเรื่อง และพิจารณาวินิจฉัยการอุทธรณ์คำสั่งของคณะกรรมการเฉพาะเรื่อง

(๕) วางระเบียบเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการเฉพาะเรื่องและคณะอนุกรรมการ

(๖) สอดส่องเร่งรัดพนักงานเจ้าหน้าที่ ส่วนราชการ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ให้ปฏิบัติการตามอำนาจและหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด ตลอดจนเร่งรัดพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ดำเนินคดีในความผิดเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค

(๗) ดำเนินคดีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคที่คณะกรรมการเห็นสมควรหรือมีผู้ร้องขอตามมาตรา ๓๙

(๘) รับรองสมาคมตามมาตรา ๔๐

(๙) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบายและมาตรการในการคุ้มครองผู้บริโภค และพิจารณาให้ความเห็นในเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคตามที่คณะรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีมอบหมาย

(๑๐) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการ

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรานี้ คณะกรรมการอาจมอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นผู้ปฏิบัติการหรือเตรียมข้อเสนอแนะยังคณะกรรมการเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไปได้

ชอกดี เป็นบทบัญญัติพิเศษที่ยกเว้นบทบัญญัติเกี่ยวกับการดำเนินคดีตามกฎหมายว่าด้วย
ทนายความและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเนื่องจากมีเจตนารมณ์ที่จะให้การคุ้มครอง
ผู้บริโภคเป็นสำคัญ เพราะการที่ผู้บริโภคแต่ละรายจะดำเนินคดีกับผู้ละเมิดสิทธิย่อมเสียเวลาและ
ค่าใช้จ่าย และผู้บริโภคจำนวนมากอาจไม่อยู่ในฐานะที่จะสละเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี
ได้ ทั้งนี้ ดังปรากฏตามเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค^๓ นั้นเอง
ฉะนั้น เมื่อพิจารณาจากถ้อยคำที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๐ (๗) ที่กำหนดให้คณะกรรมการมีอำนาจ
และหน้าที่ดำเนินคดีประกอบกับถ้อยคำในมาตรา ๓๙ ที่ให้เจ้าพนักงานคุ้มครองผู้บริโภคมีหน้าที่
ดำเนินคดีตามที่คณะกรรมการมอบหมาย และมีอำนาจฟ้องเรียกทรัพย์สินหรือค่าเสียหายให้แก่
ผู้บริโภคดีกล่าวแล้ว จึงย่อมเห็นได้ว่าเจ้าพนักงานคุ้มครองผู้บริโภคมีหน้าที่ต้องปฏิบัติในฐานะ
ทนายความตามที่คณะกรรมการแต่งตั้งและมอบหมายให้ดำเนินคดี เมื่อเป็นดังนี้เจ้าหน้าที่คุ้มครอง
ผู้บริโภคจึงไม่มีอำนาจแต่งตั้งทนายความให้ฟ้องและดำเนินคดีแทนได้ ส่วนการที่สำนักงาน
คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคจะแต่งตั้งทนายความนั้น ย่อมสามารถทำได้เมื่อได้รับมอบหมาย
จากคณะกรรมการ แต่การดำเนินคดีในศาลย่อมจะไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ตามที่บัญญัติไว้ใน
มาตรา ๓๙ วรรคสอง

ฝ่ายที่สอง เห็นว่า ในการดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญาแก่ผู้กระทำการละเมิดสิทธิ
ของผู้บริโภคในศาลของเจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภค พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคฯมิได้
กำหนดกระบวนการพิจารณาไว้โดยเฉพาะ เพียงแต่กำหนดให้เจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคมีหน้าที่
ดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญาแก่ผู้กระทำการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคในศาล และให้ได้รับยกเว้นค่า
ฤชาธรรมเนียมทั้งปวงในกรณีฟ้องเรียกทรัพย์สินหรือค่าเสียหายให้แก่ผู้บริโภค ดังนั้น วิธีปฏิบัติ
เกี่ยวกับการยื่นคำฟ้องและการดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลตลอดจนการบังคับคดีทางแพ่งจึง
ต้องเป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งตามมาตรา ๓^๔ แห่ง

^๓ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากปัจจุบันนี้การเสนอสินค้า
และบริการต่าง ๆ ต่อประชาชนนับแต่วันจะเพิ่มมากขึ้น ผู้ประกอบธุรกิจการค้าและผู้ประกอบธุรกิจโฆษณาได้
นำวิชาการในทางการตลาดและทางการโฆษณามาใช้ในการส่งเสริมการขายสินค้าและบริการ ซึ่งการกระทำ
ดังกล่าวทำให้ผู้บริโภคตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ เพราะผู้บริโภคไม่อยู่ในฐานะที่ทราบภาวะตลาดและความจริง
ที่เกี่ยวกับคุณภาพและราคาของสินค้าและบริการต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องทันทั่วทั้งที่ นอกจากนั้น ในบางกรณีแม้จะ
มีกฎหมายให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค โดยการกำหนดคุณภาพและราคาของสินค้าและบริการอยู่แล้วก็
ตาม แต่การที่ผู้บริโภคแต่ละรายจะไปฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือผู้ประกอบธุรกิจโฆษณา
เมื่อมีการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค ย่อมจะเสียเวลาและค่าใช้จ่ายเป็นการไม่คุ้มค่าและผู้บริโภคจำนวนมากไม่อยู่
ในฐานะที่จะสละเวลาและเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีได้ และในบางกรณีก็ไม่อาจจะจับหรือยับยั้งการกระทำที่
จะเกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภคได้ทันทั่วทั้งที่ สมควรจะมีกฎหมายให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคเป็นการทั่วไป
โดยกำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบธุรกิจการค้าและผู้ประกอบธุรกิจโฆษณาต่อผู้บริโภค เพื่อให้ความเป็นธรรม
ตามสมควรแก่ผู้บริโภค ตลอดจนจัดให้มีองค์กรของรัฐที่เหมาะสม เพื่อตรวจตรา ดูแล และประสานงานการ
ปฏิบัติงานของส่วนราชการต่าง ๆ ในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภค จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น

^๔ มาตรา ๓ ให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ตามที่ได้ตราไว้ต่อท้าย
พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๓๘ เป็นต้นไป

พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พุทธศักราช ๒๔๗๗ เจ้าพนักงาน
คุ้มครองผู้บริโภคมีฐานะเป็น “คู่ความ” ตามมาตรา ๑ (๑๑)^๕ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
ความแพ่งจึงมีสิทธิที่จะแต่งตั้งทนายความให้ว่าความและดำเนินกระบวนการพิจารณาแทนตนได้ตาม
มาตรา ๖๐^๖ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และทนายความที่ได้รับแต่งตั้งมีอำนาจ
ว่าความและดำเนินกระบวนการพิจารณาแทนคู่ความตามมาตรา ๖๒^๗ โดยไม่ได้ก่อให้เกิดสิทธิใด ๆ
เพิ่มเติมขึ้นใหม่แก่คู่ความหรือมิได้เกิดภาระหน้าที่หรือกระทบกระเทือนต่อสิทธิของคู่ความฝ่าย
ตรงข้ามแต่อย่างใด ส่วนการดำเนินคดีทางอาญา มาตรา ๓^๘ แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวล

บทบัญญัติในประมวลกฎหมายนี้ให้ใช้ในศาลทั่วไปตลอดราชอาณาจักร ยกเว้นแต่ในศาล
พิเศษที่มีข้อบังคับสำหรับศาลนั้น และถ้ามีกฎหมายให้ใช้ธรรมเนียมประเพณีหรือกฎหมายทางศาสนาในศาลใด
เว้นแต่คู่ความจะได้ตกลงกันให้ใช้ประมวลกฎหมายนี้

บทบัญญัติในประมวลกฎหมายนี้ ให้ใช้บังคับแก่คดีความทั้งปวงซึ่งค้างชำระอยู่ในศาลเมื่อ
วันใช้ประมวลกฎหมายนี้ หรือที่ไต่ยื่นต่อศาลภายหลังวันนั้น ไม่ว่ามูลคดีจะเกิดขึ้นก่อนหรือหลังวันใช้นั้น

“ มาตรา ๑ ในประมวลกฎหมายนี้ ถ้าข้อความมิได้แสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น

ฯลฯ

ฯลฯ

(๑๑) “คู่ความ” หมายความว่า บุคคลผู้ยื่นคำฟ้องหรือถูกฟ้องต่อศาลและเพื่อประโยชน์
แห่งการดำเนินกระบวนการพิจารณา ให้รวมถึงบุคคลผู้มีสิทธิกระทำการแทนบุคคลนั้น ๆ ตามกฎหมายหรือใน
ฐานะทนายความ

ฯลฯ

ฯลฯ

๖ มาตรา ๖๐ คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือผู้แทนโดยชอบธรรมในกรณี que คู่ความเป็นผู้รั
ความสามารถหรือผู้แทนในกรณีที่คู่ความเป็นนิติบุคคลจะว่าด้วยความด้วยตนเองและดำเนินกระบวนการพิจารณา
ทั้งปวงตามที่เห็นสมควรเพื่อประโยชน์ของตน หรือจะแต่งตั้งทนายความคนเดียวหรือหลายคนให้ว่าความ และ
ดำเนินกระบวนการพิจารณาแทนตนก็ได้

๗ มาตรา ๖๒ ทนายความซึ่งคู่ความได้แต่งตั้งนั้นมีอำนาจว่าความและดำเนินกระบวนการ
พิจารณาใด ๆ แทนคู่ความได้ตามที่เห็นสมควรเพื่อรักษาผลประโยชน์ของคู่ความนั้น แต่ถ้ากระบวนการพิจารณา
ใดเป็นไปในทางจำหน่ายสิทธิของคู่ความ เช่นการยอมรับตามที่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งเรียกร้อง การถอนฟ้อง การ
ประนีประนอมยอมความการสละสิทธิหรือใช้สิทธิในการอุทธรณ์หรือฎีกา หรือในการขอให้พิจารณาคดีใหม่
ทนายความไม่มีอำนาจที่จะดำเนินกระบวนการพิจารณาเช่นว่านี้ได้โดยมิได้รับอำนาจจากตัวความโดยชัดแจ้งอำนาจ
โดยชัดแจ้งเช่นว่านี้จะระบุให้ไว้ในใบแต่งตั้งทนาย สำหรับคดีเรื่องนั้น หรือทำเป็นใบมอบอำนาจต่างหากใน
ภายหลังใบเดียวหรือหลายใบก็ได้ และในกรณีหลังนี้ให้ใช้บทบัญญัติมาตรา ๖๑ บังคับ

กรณีจะเป็นอย่างไรก็ตาม ตัวความหรือผู้แทนจะปฏิเสธหรือแก้ไขข้อเท็จจริงที่ทนายความ
ของตนได้กล่าวด้วยวาจาต่อหน้าตนในศาลในขณะนั้นก็ได้ แม้ถึงว่าตัวความหรือผู้แทนนั้นจะมีได้สงวนสิทธิ
เช่นนั้นไว้ในใบแต่งตั้งทนายความก็ดี

๘ มาตรา ๓ ให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตามที่ตราไว้ต่อท้าย
พระราชบัญญัตินี้ ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๗๘ เป็นต้นไป

ให้ศาลและเจ้าพนักงานทั้งหลายผู้ดำเนินคดีอาญาตลอดราชอาณาจักรปฏิบัติการตาม
บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ เว้นแต่ศาลซึ่งมีวิธีพิจารณาพิเศษไว้ต่างหาก

คดีทั้งหลายซึ่งค้างอยู่ในศาลก่อนวันใช้ประมวลกฎหมายนี้ ให้บังคับตามกฎหมายซึ่งใช้อยู่
ก่อนวันใช้ประมวลกฎหมายนี้จนกว่าคดีนั้น ๆ จะถึงที่สุด

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช ๒๔๗๗ เจ้าพนักงานคุมครองผู้บริโภคมิฐานะเป็น “คู่ความ” ตามมาตรา ๑ (๑๑)^๙ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งจึงมีสิทธิที่จะแต่งตั้งทนายความให้ว่าความ และดำเนินกระบวนการพิจารณาแทนตนได้ตามมาตรา ๖๐^{๑๐} แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และทนายความที่ได้รับแต่งตั้งมีอำนาจว่าความและดำเนินกระบวนการพิจารณาแทนคู่ความตามมาตรา ๖๒^{๑๑} โดยไม่ได้ก่อให้เกิดสิทธิใด ๆ เพิ่มเติมขึ้นใหม่แก่คู่ความหรือมิได้เกิดภาระหน้าที่หรือกระทบกระเทือนต่อสิทธิของคู่ความฝ่ายตรงข้ามแต่อย่างใด ส่วนการดำเนินคดีทางอาญา มาตรา ๓^{๑๒} แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช ๒๔๗๗ บัญญัติให้ศาลและเจ้าพนักงานทั้งหลายผู้ดำเนินคดีอาญาปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เว้นแต่ศาลซึ่งมีวิธีพิจารณาพิเศษไว้ต่างหาก เมื่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการตั้งทนายความไว้ แต่ก็มีบทบัญญัติกล่าวถึงทนายโจทก์ในมาตรา ๑๗๒^{๑๓} การแต่งตั้งทนายความให้ดำเนินคดีอาญา จึงอาศัยบทบัญญัติในมาตรา ๑๕^{๑๔} แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประกอบกับมาตรา ๖๐ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งดังนั้น เจ้าหน้าที่คุมครองผู้บริโภคจึงมีอำนาจแต่งตั้งทนายความให้ดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญาในศาลได้

เนื่องจากกรรมการร่างกฎหมายมีความเห็นแตกต่างกันเป็นสองฝ่ายและกรณีนี้เป็นปัญหาสำคัญที่ควรวินิจฉัยโดยที่ประชุมใหญ่ คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย ครั้งที่ ๗) จึงมีมติให้เสนอเรื่องนี้ให้ที่ประชุมใหญ่กรรมการร่างกฎหมายพิจารณาตามข้อ ๑๓ (๒)^{๑๕} ของระเบียบคณะกรรมการกฤษฎีกาว่าด้วยการประชุมของกรรมการร่างกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๒๒

คณะกรรมการกฤษฎีกา (ที่ประชุมใหญ่กรรมการร่างกฎหมาย) ได้พิจารณา

^๙ โปรดดูเชิงอรรถที่ ๕, ข้างต้น

^{๑๐} โปรดดูเชิงอรรถที่ ๖, ข้างต้น

^{๑๑} โปรดดูเชิงอรรถที่ ๘, ข้างต้น

^{๑๒} โปรดดูเชิงอรรถที่ ๘, ข้างต้น

^{๑๓} มาตรา ๑๗๒ การพิจารณาและสืบพยานในศาล ให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย เว้นแต่บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

เมื่อโจทก์หรือทนายโจทก์และจำเลยมาอยู่ต่อหน้าศาลแล้ว และศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริง ให้อ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง และถามว่าได้กระทำผิดจริงหรือไม่ จะให้การต่อสู้อย่างไรบ้าง คำให้การของจำเลยให้จดไว้ ถ้าจำเลยไม่ยอมให้การ ก็ให้ศาลจดยางานไว้และดำเนินการพิจารณาต่อไป

^{๑๔} มาตรา ๑๕ วิธีพิจารณาข้อใดซึ่งประมวลกฎหมายนี้มีได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะ ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่พอจะใช้บังคับได้

^{๑๕} ข้อ ๑๓ เลขาธิการคณะกรรมการต้องจัดให้มีการประชุมใหญ่กรรมการร่างกฎหมายในกรณีดังต่อไปนี้

ปัญหาดังกล่าว โดยได้รับฟังคำชี้แจงเพิ่มเติมจากผู้แทนสำนักนายกรัฐมนตรี (สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค) และผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุดแล้ว เห็นว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคมีเจตนารมณ์ที่จะให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองผู้บริโภคที่ถูกละเมิดสิทธิ โดยมาตรา ๑๐ (๗)^{๑๖} แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคฯบัญญัติให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจในการดำเนินคดีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคได้ ซึ่งคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีได้ดำเนินคดีในฐานะเป็นผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหายจากผู้ประกอบการโดยตรง แต่เป็นผู้ที่กฎหมายกำหนดให้มีอำนาจดำเนินคดีแทนผู้เสียหายที่แท้จริง หรือในกรณีที่อาจไม่มีผู้ใดได้รับความเสียหายโดยตรง ก็เป็นการดำเนินคดีเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคเป็นการทั่วไป ดังนั้น ในกรดำเนินคดีเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภสดังกล่าว จึงต้องดำเนินการตามกระบวนการที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น กล่าวคือเมื่อคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเห็นว่าสมควรดำเนินคดีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคตามมาตรา ๑๐ (๗)^{๑๗} ไม่ว่าจะเป็นกรณีคณะกรรมการเป็นผู้ริเริ่มให้มีการดำเนินคดีเองหรือเป็นการดำเนินคดีตามที่มีผู้ร้องขอ คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคจะต้องแต่งตั้งเจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคเพื่อให้มี “หน้าที่” ดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญาแก่ผู้กระทำการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคในศาลตามมาตรา ๓๙^{๑๘} แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคฯ

สำหรับปัญหาที่ว่าเจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคจะมีอำนาจแต่งตั้งทนายความให้เป็นผู้ดำเนินคดีแก่ผู้กระทำการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคได้หรือไม่นั้น เมื่อพิจารณาบทบัญญัติในมาตรา ๓๙ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคฯ ที่ว่า “เมื่อคณะกรรมการได้แจ้งไปยังกระทรวงยุติธรรมเพื่อแจ้งให้ศาลทราบแล้ว ให้เจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจดำเนินคดีตามที่คณะกรรมการมอบหมายได้” นั้น เป็นบทบัญญัติที่เข้าลักษณะข้อยกเว้นตามมาตรา ๓๓^{๑๙} แห่งพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. ๒๕๒๘ ที่ให้เจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคซึ่งแต่งตั้งจากพนักงานอัยการหรือข้าราชการในสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งมีคุณสมบัติไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางนิติศาสตร์สามารถดำเนินคดีในศาลได้โดยไม่ต้องจดทะเบียนและรับใบอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยทนายความ ซึ่งบทบัญญัติที่เป็นข้อยกเว้นในทำนองนี้มีอยู่ในมาตรา ๑๙^{๒๐}

^{๑๖} โปรดดูเชิงอรรถที่ ๒, ข้างต้น

^{๑๗} โปรดดูเชิงอรรถที่ ๒, ข้างต้น

^{๑๘} โปรดดูเชิงอรรถที่ ๑, ข้างต้น

^{๑๙} มาตรา ๓๓ ห้ามมิให้ผู้ซึ่งไม่ได้จดทะเบียนและรับใบอนุญาต หรือผู้ซึ่งขาดจากการเป็นทนายความหรือต้องห้ามทำการเป็นทนายความว่าความในศาล หรือแต่งฟ้องคำให้การ ฟ้องอุทธรณ์ แก้อุทธรณ์ ฟ้องฎีกา แก่ฎีกา คำร้อง หรือคำแถลงอันเกี่ยวแก่การพิจารณาคดีในศาลให้แก่บุคคลอื่น ทั้งนี้ เว้นแต่จะไดกระทำในฐานะเป็นข้าราชการผู้ปฏิบัติการตามหน้าที่หรือเป็นเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ องค์การของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ผู้ปฏิบัติการตามหน้าที่หรือมีอำนาจหน้าที่กระทำได้โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความหรือกฎหมายอื่น

^{๒๐} มาตรา ๑๙ ในกรณีที่กระทรวง ทบวง กรม หรือทบวงการเมืองที่มีฐานะเทียบกระทรวงหรือกรมประสงค์จะแต่งตั้งข้าราชการในสังกัดให้ดำเนินคดีแพ่งในศาลใดศาลหนึ่งหรือหลายศาล ซึ่งเกี่ยวข้องด้วยผลประโยชน์ของตนเป็นประจำหรือเฉพาะคดีใดคดีหนึ่งให้แจ้งให้อธิบดีทราบ เมื่ออธิบดีเห็นชอบในคุณสมบัติ

แห่งพระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๔๙๘ และข้อ ๖^{๒๑} แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๐๓ ลงวันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ เป็นต้น การที่บทบัญญัติดังกล่าวกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคไว้ว่าต้องเป็นพนักงานอัยการหรือข้าราชการในสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งมีคุณสมบัติไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางนิติศาสตร์นั้น เป็นการแสดงเจตนารมณ์ว่าต้องการให้เจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคทำหน้าที่แทนความมิใช่ให้ไปแต่งตั้งทนายความอีกต่อหนึ่ง ดังนั้น การดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญาของเจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคในศาลจึงเป็นการดำเนินการในฐานะทนายความ มิใช่ในฐานะเป็นทนายความ เจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคจึงไม่มีอำนาจแต่งตั้งทนายความเพื่อให้ดำเนินคดีแทนได้

(ลงชื่อ) ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์

(นายชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์)

รองเลขาธิการฯ

รักษาราชการแทน เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มิถุนายน ๒๕๕๐

ของข้าราชการผู้ซึ่งจะได้รับแต่งตั้งและอธิบดีได้แจ้งไปยังกระทรวงยุติธรรมเพื่อแจ้งให้ศาลทราบแล้ว ก็ให้ข้าราชการผู้นั้นมีอำนาจดำเนินคดีแทนได้ตลอดถึงศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา

^{๒๑} ข้อ ๖ ให้กระทรวงมหาดไทยมีอำนาจสั่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีคุณสมบัติไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางนิติศาสตร์มีอำนาจกระทำการเป็นทนายความดำเนินคดีให้ลูกจ้างซึ่งมีข้อพิพาทแรงงานกับนายจ้างในกรณีที่ลูกจ้างยากจน เมื่อกระทรวงมหาดไทยแจ้งให้ศาลทราบแล้วก็ให้มีความดำเนินคดีได้ตลอดถึงศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา